



## LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

### PAŽYMA

#### DĖL KONKURSO VYRIAUSIOJO SPECIALISTO PAREIGOMS UŽIMTI

2016-05-27 Nr. (16)SI-16)SP-434

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – ir Tarnyba) gautas pasiteiravimas, ar Vilniaus miesto savivaldybės administracijos paskelbto konkurso Socialinės paramos skyriaus Vyriausiojo specialisto (karjeros valstybės tarnautojo) (toliau – ir Specialistas) pareigoms užimti specialusis reikalavimas – mokėti pažengusiojo vartotojo lygmens B2 anglų kalbą, nepažeidžia pretendentų, mokančių kitas užsienio kalbas, lygių galimybių. Pasiteiravime nurodyta, jog susipažinus su Socialinių reikalų ir sveikatos departamento Socialinės paramos skyriaus nuostatais, patvirtintais Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2009 m. rugpjūčio 21 d. įsakymu Nr. 40-1151 „Dėl Socialinių reikalų ir sveikatos departamento Socialinės paramos skyriaus nuostatų tvirtinimo“ bei Specialisto pareigybės aprašyme nustatytais funkcijomis, galima daryti išvadą, jog reikalavimas – mokėti pažengusiojo vartotojo lygmens B2 anglų kalbą, galimai nepagrindžia Specialisto pareigybei nustatytų funkcijų specifikos, kuri lemtų būtinybę nustatyti šiai pareigybei specialųjį reikalavimą – mokėti išskirtinai anglų kalbą.

2016 m. balandžio 13 d. sprendimu Lygių galimybių kontrolierė nusprendė pradėti tyrimą savo iniciatyva dėl galimo Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 1 punkto bei 7 straipsnio 1 punkto pažeidimo.

Lygių galimybių kontrolierė, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 25 str. 1 ir 2 dalimis, 2016 m. gegužės 3 d. raštu Nr. (16)SN-61)-350 kreipėsi į Vilniaus miesto savivaldybės administraciją (toliau – ir Administracija), prašydama paaiškinti, kokiais kriterijais ir teisės aktais remiantis Specialisto pareigybės aprašyme nustatytas reikalavimas – mokėti anglų kalbą pažengusio vartotojo lygmens B2 lygiu, t.y., kodėl anglų kalbą, o ne kitą (- as) užsienio kalbą (- as) ir būtent B2 lygiu; nurodyti, kokios funkcijos, numatytos Specialisto pareigybės aprašyme, atitinka minėtam specialiam reikalavimui. Taip pat prašė pateikti kitų specialistų, dirbančių Vilniaus miesto savivaldybės Socialinės paramos skyriuje, pareigybių aprašymus.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

1. Vilniaus miesto savivaldybės administracija 2016 m. gegužės 13 d. raštu Nr. A51-37557/16(3.3.2.16-TD2) „Dėl konkurso vyriausiojo specialisto pareigoms užimti“ paaiškino, kad Administracija, rengdama Specialisto pareigybės aprašymą, vadovavosi Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 685 patvirtinta „Valstybės tarnautojų pareigybių aprašymo ir vertinimo metodika“ bei Valstybės tarnybos departamento parengtomis „Valstybės tarnautojų pareigybių aprašymų rengimo rekomendacijomis“. Atsižvelgiant į tai, kad viena iš Specialisto pareigybės funkcijų yra domėtis užsienio šalių patirtimi žmogaus teisių bei neįgaliųjų teisių srityse ir teikti vedėjui ataskaitas, o daugiausiai informacijos apie užsienio šalių patirtį žmogaus teisių bei neįgaliųjų teisių srityse pateikiama anglų kalba, be to minėtos informacijos suvokimas reikalauja gilesnių anglų kalbos žinių, vadovaujantis minėtos metodikos 11.3 punktu, buvo priimtas sprendimas – nustatyti reikalavimą – mokėti anglų kalbą pažengusio vartotojo lygmens B2 lygiu.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

1. Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar Vilniaus miesto savivaldybės administracijos paskelbto konkurso Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Socialinių reikalų ir sveikatos departamento Socialinės paramos skyriaus vyriausiojo specialisto pareigoms užimti specialus reikalavimas – mokėti anglų kalbą pažengusio vartotojo lygmens B2 lygiu, neprieštarauja Lygių galimybių įstatymo 5 str. 1 d. 1 p., nustatančiam valstybės ir savivaldybės institucijoms ir įstaigoms pareigą užtikrinti, kad visuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios teisės ir galimybės nepaisant lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos. Taip pat to paties įstatymo 7 str. 1 p., reglamentuojančiam darbdavio pareigą įgyvendinti lygias galimybes darbe, valstybės tarnyboje bei numatančio darbdaviui pareigą, priimant į darbą, į valstybės tarnybą – įgyvendinti lygias galimybes, neatsižvelgiant į lytį, rasę, tautybę, kalbą, kilmę, socialinę padėtį, tikėjimą, įsitikinimus ar pažiūras, amžių, lytinę orientaciją, negalią, etninę priklausomybę, religiją, taikyti vienodus atrankos kriterijus ir sąlygas, išskyrus šio įstatymo 2 str. 7 d. nustatytus atvejus.

2. Pažymėtina, jog tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija pačia bendriausia šio žodžio prasme reiškia teisių sumažinimą arba atėmimą tam tikrai kategorijai asmenų dėl kokių nors požymių. Diskriminacijos sąvoka paprastai siejama su lygių galimybių, lygiateisiškumo pažeidimu, o nediskriminavimas – su asmenų lygaus traktavimo, lygių galimybių realizavimo kategorijomis. Konstitucinė diskriminacijos samprata atskleidžiama pasiremiant Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 str., kuriame numatyta, kad įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs ir nurodoma, jog žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas pažeidžiamas, kai tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, yra kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisintinas. Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama, kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius.

Atkreiptinas dėmesys, jog diskriminacija gali būti tiesioginė ir netiesioginė. Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 str. netiesioginė diskriminacija apibūdinama kaip veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda, ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent ši veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis; tiesioginė diskriminacija – elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui, išskyrus minėto įstatymo 2 str. 7 d. nustatytus atvejus.

Tiriant diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą, yra lyginami keli žmonės, kurie skiriasi savo tapatybės požymiais, kitais požymiais ir vertinama, ar tokiose pačiose, ar panašiose aplinkybėse jie traktuojami vienodai. Vertinant galimą diskriminaciją būtina nustatyti diskriminacijos pagrindą bei nustatyti, ar šiai santykių sričiai yra taikomas Lygių galimybių įstatymas.

Nagrinėjama atveju atliekamas tyrimas dėl galimos diskriminacijos kalbos pagrindu, t.y., nustatoma, ar Specialisto pareigoms užimti specialus reikalavimas – mokėti anglų kalbą pažengusio vartotojo lygmens B2 lygiu, neturi požymių, atitinkančių privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimu kalbos pagrindu.

3. Pagal Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 9 str. 5 d. į valstybės tarnautojo pareigas priimami asmenys turi atitikti specialiuosius reikalavimus, nustatytus pareigybės aprašyme. Pareigybės aprašyme negali būti nustatyti tokie specialieji reikalavimai, kurie nebūtini pareigybės aprašyme nustatytoms funkcijoms atlikti.

Vertinant specialųjį reikalavimą kalbos atžvilgiu, būtina paminėti, jog specialusis reikalavimas vertintinas, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. gegužės 2 d. nutarime Nr. 425 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimo Nr. 685 „Dėl valstybės tarnautojų pareigybių aprašymo ir vertinimo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo“ numatyta teisinį reguliavimą. Valstybės tarnautojų pareigybių aprašymo ir vertinimo metodikos (toliau – Metodika) 12 punkte numatyta, kad atsižvelgiant į pareigybės paskirtį, pavadinimą ir funkcijas, nustatomi specialūs reikalavimai, kuriuos turi atitikti šias pareigas einantys valstybės tarnautojai. Pagal Metodikos 11.3 punktą, jeigu reikia, nustatomos būtinos mokėti užsienio kalbos ir šių užsienio kalbų mokėjimo lygis; nustatant užsienio kalbų mokėjimo lygius, vadovaujamosi 2004 m. gruodžio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimu Nr. 2241/2004/EB dėl bendros Bendrijos sistemos siekiant užtikrinti kvalifikaciją ir gebėjimų skaidrumą (Europasas). Minėtas sprendimas nediferencijuoja bei nesuteikia prerogatyvos nei vienai iš oficialių Europos Sąjungos kalbų.

Pažymėtina, jog Administracija, atsakydama į klausimą: kodėl nustatytas specialus reikalavimas – mokėti anglų kalbą pažengusio vartotojo lygmens B2 lygiu, nurodė, jog viena iš Specialisto specialiųjų funkcijų yra domėtis užsienio šalių patirtimi žmogaus teisių bei neįgaliųjų teisių srityse ir teikti vedėjui ataskaitas. Buvo atkreiptas dėmesys į tai, jog daugiausiai informacijos apie užsienio šalių patirtį žmogaus teisių bei neįgaliųjų teisių srityse pateikiama anglų kalba.

Aplinkybė, jog informacija apie užsienio šalių patirtį žmogaus teisių bei neįgaliųjų teisių srityse pateikiama „daugiausiai“ anglų kalba yra neišmatuotina, t.y. santykinė, kadangi nėra aišku kokia informacija (teisine, visuomenine ar kt.) bus domimasi ir kokių šalių. Atkreiptinas dėmesys, jog Europos Sąjungos šalių oficiali teisinė informacija teikiama kaip anglų taip prancūzų bei vokiečių kalbomis.

Pažymėtina, jog Socialinių reikalų ir sveikatos departamento Socialinės paramos skyriaus vedėjo pareigybės aprašyme, patvirtintame Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2016 m. balandžio 5 d. įsakymu Nr. 40-174, numatyta funkcija – rinkti ir analizuoti užsienio šalių

patirtį socialinių paslaugų teikimo srityse, tačiau specialusis reikalavimas – mokėti tik anglų kalbą pažengusio vartotojo lygmens B2 lygiu, nėra nustatytas, tuo tarpu yra reikalavimas – mokėti vieną užsienio kalbą (anglų, vokiečių arba prancūzų) pažengusiojo vartotojo B1 lygiu.

Pastebėtina, jog vedėjui numatyta funkcija ne domėtis, kas reiškia patenkinti smalsumą, o rinkti ir analizuoti, kas reiškia nagrinėti ir tirti užsienio šalių patirtį socialinių paslaugų teikimo srityse. Suprantama, jog informacijos rinkimas ir jos nagrinėjimas reikalauja daugiau pastangų ir gilesnių kalbos žinių. Atliekant šias funkcijas, vedėjui yra nustatytas reikalavimas – mokėti vieną užsienio kalbą (anglų, vokiečių arba prancūzų) pažengusiojo vartotojo B1 lygiu. Minėtos aplinkybės paneigia Administracijos rašte Nr. A51-37557/16(3.3.2.16-TD2) „Dėl konkurso vyriausiojo specialisto pareigoms užimti“ pateiktą argumentą, jog daugiausiai informacijos apie užsienio šalių patirtį žmogaus teisių bei neįgalųjų teisių srityse pateikiama anglų kalba.

Prerogatyvos vienai užsienio kalbai nėra ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarime Nr. 966 „Dėl Konkurso į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Minėto nutarimo 59 punkte nurodoma, jog pretendentai, atvykę į konkursą, privalo pateikti galiojantį asmens dokumentą, kuriame yra asmens kodas ir nuotrauka, ir dokumentą apie nustatytą užsienio kalbos mokėjimą, jeigu pareigybės, į kurią pretenduojama, aprašyme nustatytas anglų, prancūzų arba vokiečių kalbos mokėjimo reikalavimas ir šis dokumentas nebuvo pateiktas konkursą organizuojančiai įstaigai Aprašo 55 punkte nustatyta tvarka.

4. Atsižvelgiant į tai, kad pagal Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymą savivaldybės yra viešojo administravimo subjektai, todėl savo veikloje privalo vadovautis Viešojo administravimo įstatymo 3 str. išdėstytais principais. Nagrinėjamu atveju pažymėtinas lygiateisiškumo principas, kuris reiškia, kad viešojo administravimo subjektas, priimdamas administracinius sprendimus, turi atsižvelgti į tai, kad įstatymui visi asmenys lygūs, ir negali varžyti jų teisių ar teikti jiems privilegijų dėl jų lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės ir turtinės padėties, išsilavinimo, religinių ar politinių pažiūrų, veiklos rūšies ir pobūdžio, gyvenamosios vietos ir kitų aplinkybių.

5. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2004 m. gruodžio 13 d. nutarime Nr. 51/01-26/02-19/03-22/03-26/03-27/03 pasisakė, jog valstybės tarnybos santykiai gali ir turi būti reguliuojami diferencijuotai, atsižvelgiant į valstybės (savivaldybių) institucijų bei jų vykdomų funkcijų ypatumus, šių institucijų vietą visų institucijų, per kurias vykdomos valstybės funkcijos, sistemoje, jų kompetenciją, atitinkamiems valstybės tarnautojams būtinas profesines savybes, kitus svarbius veiksnius. Todėl teisės aktais gali būti nustatyti specialūs reikalavimai asmenims, siekiantiems tam tikrų pareigų valstybės tarnyboje ar konkrečioje valstybės ar savivaldybės įstaigoje – specialiosios

sąlygos siekiantiems tam tikrų pareigų valstybės tarnyboje, tačiau visi nustatyti specialieji stojimo į valstybės tarnybą reikalavimai turi būti konstituciškai pateisinami. Priešingu atveju bus pažeista ir piliečio konstitucinė teisė lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą, ir žmogaus konstitucinė teisė laisvai pasirinkti darbą.

6. Darytina išvada, kad Vilniaus miesto savivaldybės administracijos paskelbto konkurso Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Socialinių reikalų ir sveikatos departamento Socialinės paramos skyriaus vyriausiojo specialisto pareigoms užimti specialus reikalavimas – mokėti anglų kalbą pažengusio vartotojo lygmens B2 lygiu, nesudarant galimybės dalyvauti konkurse asmenims, mokantiems kitas užsienio (prancūzų ir/ar vokiečių) kalbas pažengusio vartotojo lygmens B2 lygiu, atitinkantiems kitiems pareigybės aprašyme nustatytiems reikalavimams, prieštarauja Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 5 str. 1 d. 1 p., nustatančiam valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų pareigą įgyvendinti lygias galimybes bei 7 str., 1 p., reglamentuojančiam darbdavio pareigą įgyvendinti lygias galimybes darbe, valstybės taryboje bei numatančio darbdaviui pareigą, priimant į darbą, į valstybės tarnybą – įgyvendinti lygias galimybes, neatsižvelgiant į lytį, rasę, tautybę, kalbą, kilmę, socialinę padėtį, tikėjimą, įsitikinimus ar pažiūras, amžių, lytinę orientaciją, negalią, etninę priklausomybę, religiją, taikyti vienodus atrankos kriterijus ir sąlygas. Pažymėtina, jog Lygių galimybių įstatymo 5 str. 1 p. ir 7 str. 1 d. numatytų pareigų netinkamas vykdymas pažeidžia ir minėto įstatymo 10 str., t.y., lygias galimybes.

7. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Vilniaus miesto savivaldybės administracijai tikslinga būtų pakeisti Socialinių reikalų ir sveikatos departamento Socialinės paramos skyriaus vyriausiojo specialisto, kurio pareigoms užimti 2016 m. balandžio 1 d. buvo paskelbtas konkursas (skelbimo Nr. 32212), pareigybės aprašymą, vadovaujantis Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 9 str. 5 d., t.y., pareigybės aprašyme nustatyti tokius specialiuosius reikalavimai, kurie būtini pareigybės aprašyme nustatytoms funkcijoms atlikti, užtikrinant Lygių galimybių įstatymo 5 str. 1 d. 1 p. ir 7 str. 1 p. išdėstytus reikalavimus.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 24 str. 1 d. 6 p. bei Lygių galimybių įstatymo 14 str. ir 15 str.,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

kreiptis į Vilniaus miesto savivaldybės administraciją ir siūlyti pakeisti Socialinių reikalų ir sveikatos departamento Socialinės paramos skyriaus vyriausiojo specialisto, kurio pareigoms užimti 2016 m. balandžio 1 d. buvo paskelbtas konkursas (skelbimo Nr. 32212), pareigybės aprašymą, užtikrinant Lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 1 punkte ir 7 straipsnio 1 punkte išdėstytus reikalavimus.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Lobačevskytė